

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо запровадження реєстру видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії"

1. Мета

Метою прийняття акта є створення дієвого механізму видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, що відповідає цілі "Енергетична безпека", визначеної пунктом 9.1 Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 471.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Питання стимулювання розвитку відновлюваної енергетики є одним із пріоритетів державної політики України в електроенергетичному комплексі та інструментом гарантування енергетичної безпеки держави та відповідає прагненням України стати рівноправним суб'єктом нової кліматично нейтральної політики ЄС (European Green Deal).

Зростання частки відновлюваних джерел енергії в енергетичному балансі країни передбачено Енергетичною стратегією України до 2035 року "Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність", схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 № 605, згідно з якою передбачено досягнення частки >25% відновлюваних джерел енергії в генерації електричної енергії у 2035 році.

Також, постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179 затверджено Національну економічну стратегію на період до 2030 року у якій визначено стратегічну ціль із формування частки генерації з відновлюваних джерел енергії в загальному виробництві електроенергії на рівні 25 % у 2030 році.

Стратегією енергетичної безпеки України, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04.08.2021 № 907-р, визначені стратегічні цілі забезпечення енергетичної безпеки держави та завдання з їх досягнення: здійснення обґрунтованого підвищення частки відновлюваних джерел енергії з урахуванням вимог забезпечення операційної безпеки систем енергозабезпечення та впливу на цінові параметри енергетичного ринку; запобігання посиленню залежності України від зовнішніх постачальників, забезпечення належного рівня диверсифікації енергетичних ресурсів та технологій, зокрема через економічно обґрунтоване зростання частки відновлюваних джерел енергії та місцевих джерел енергії в енергетичному балансі України.

На сьогодні все більше підприємств впроваджують політики та стратегії розвитку, що мають у своїй основі соціальну відповідальність та збереження

довкілля та зацікавлені у купівлі електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії. Для цього таким споживачам необхідно підтвердження, що спожита електрична енергія вироблена з відновлюваних джерел енергії.

В той же час, поточні ціни на електричну енергію з відновлюваних джерел енергії наближаються до ринкових та дозволяють інвесторам реалізовувати проекти відновлюваної енергетики без державної підтримки за умови, що вироблена електрична енергія буде придбана зацікавленими споживачами. Для цього виробникам електричної енергії з відновлюваних джерел необхідно підтвердження, що електрична енергія вироблена з відновлюваних джерел енергії.

Питання стимулювання розвитку виробництва електричної енергії з відновлюваних джерел енергії на ринкових засадах та задоволення попиту в ній споживачів може бути забезпечено шляхом створення дієвого механізму видачі, використання та припинення дії гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії.

Варто відмітити, що питання створення системи видачі гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, є актуальним для споживачів, в першу чергу експортерів, з огляду на майбутнє запровадження механізму вуглецевого коригування на кордоні з ЄС (СВАМ).

В той же час запровадження системи видачі гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, дозволить збільшити вартість електроенергії з відновлюваних джерел енергії та відповідно зменшити обсяги коштів, необхідних для сплати гарантованим покупцем надбавки виробникам з відновлюваних джерел, які отримують державну підтримку (різниця між "зеленим" тарифом або аукціонною та ринковою ціною). Відповідно це вплине на розміри тарифу на послуги з передачі електроенергії у бік зменшення та позитивно відобразиться на вартості електричної енергії для усіх споживачів.

Також, питання запровадження системи видачі гарантій походження є важливим у контексті майбутнього розвитку водневої енергетики, в частині підтвердження походження електричної енергії з відновлюваних джерел енергії при виробництві "зеленого" водню.

Відповідно до абзацу чотирнадцятого статті 1 Закону України "Про альтернативні джерела енергії" (далі – Закон про АДЕ) гарантія походження електричної енергії - документ, виданий суб'єктом, уповноваженим Кабінетом Міністрів України, на запит виробника електричної енергії, який підтверджує, що частка або визначена кількість електричної енергії вироблена з відновлюваних джерел енергії (а з використанням гідроенергії - лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями).

Частиною другою та третьою статті 9 Закону про АДЕ визначено, що для підтвердження походження електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, суб'єкту господарської діяльності - виробнику електричної енергії з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – виробленої лише мікро-, міні- та малими

гідроелектростанціями) на його запит суб'єкт, уповноважений Кабінетом Міністрів України, видає гарантію походження електричної енергії.

Порядок видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії для суб'єктів господарської діяльності, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - виробленої лише мікро-, міні та малими гідроелектростанціями), встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Порядок видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії для суб'єктів господарювання, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25.07.2013 № 771 (далі – Постанова № 771).

Слід зазначити, що з 2013 року, механізм видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії для суб'єктів господарювання, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії в рамках Постанови № 771 не був реалізований.

Крім того, з 01.07.2019 розпочав роботу ринок електричної енергії відповідно до Закону України "Про ринок електричної енергії", у зв'язку з чим, на теперішній час положення Постанови № 771 є застарілими.

До Прем'єр-міністра України Д. Шмигала листом від 26.07.2021 № 11/3254 звернулося ДП "Гарантований покупець" з пропозицією реалізації відповідної ініціативи та покладання функцій з видачі та анулювання гарантій походження електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, на оператора системи передачі, як адміністратора комерційного обліку, оскільки запровадження дієвого механізму видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії дасть можливість ДП "Гарантований покупець" отримувати додаткові доходи від реалізації електричної енергії з відновлюваних джерел енергії та покращити фінансовий стан підприємства. Прем'єр-міністром України було надано доручення від 29.07.2021 № 36297/1/1-21 опрацювати питання, порушені в листі ДП "Гарантований покупець".

Міністерством енергетики України було проведено ряд нарад за участі Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України, ПрАТ "НЕК "Укренерго", ДП "Гарантований покупець" та USAID "Проект енергетичної безпеки" щодо запровадження механізму видачі гарантій походження електричної енергії з альтернативних джерел енергії в Україні.

За результатами зазначених нарад, з урахуванням листів підтримки від ДП "Гарантований покупець" від 28.07.2021 № 36297/0/1-21, ПрАТ "НЕК "Укренерго" від 13.08.2021 № 01/35432, НКРЕКП від 08.10.2021 № 1975/22.3/5-21, було запропоновано визначити оператора системи передачі суб'єктом, уповноваженим видавати гарантії походження електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії.

Згідно європейського досвіду, у значній кількості випадків функції з видачі гарантій походження електричної енергії покладаються на операторів системи передачі. Наприклад, гарантії походження електричної енергії видаються операторами системи передачі в Норвегії, Фінляндії, Латвії, Литві, Португалії, Нідерландах.

Також, важливим аспектом є технічна спроможність уповноваженої установи щодо реалізації такої системи. На оператора системи передачі покладені функції адміністратора комерційного обліку, згідно яких у нього наявні необхідні дані та ресурси, в тому числі – технічні і людські, для перевірки та підтвердження походження електричної енергії, відпущеної виробниками з відновлюваних джерел енергії. Оператор системи передачі має регіональні представництва, досвід реалізації різних систем та програмних продуктів.

Крім того, оператор системи передачі має успішний досвід підготовки значної кількості проектів нормативно-правових актів в стислі терміни, в тому числі, технічно складних (правила ринку, кодекси системи передачі/розподілу, тощо). Крім того, у оператора системи передачі наявний досвід імплементації європейських норм і правил в українське законодавством.

3. Основні положення проекту акта

Проектом акта передбачається:

визначення оператора системи передачі НЕК "Укренерго" суб'єктом, уповноваженим видавати гарантії походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії;

встановлення законодавчих основ для створення і функціонування реєстру гарантій походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел.

4. Правові аспекти

У цій сфері суспільних відносин діють:

Закон України "Про ринок електричної енергії";

Закон України "Про альтернативні джерела енергії";

Енергетична стратегія України до 2035 року "Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність", схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 № 605;

Національна економічна стратегія на період до 2030 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179;

Стратегія енергетичної безпеки України, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04.08.2021 № 907-р.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація акта не потребує фінансування з державного та місцевих бюджетів.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проект акта не стосується питань функціонування місцевого самоврядування, прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку, соціально-трудової сфери, прав осіб з інвалідністю, функціонування і застосування української мови.

Проект акта не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності.

7. Оцінка відповідності

У проекті акта відсутні положення, що містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Також у проекті акта відсутні норми, що порушують права та свободи, гарантовані Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, та норми, що впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків або створюють підстави для дискримінації.

Проект акта містить зобов'язання у сфері європейської інтеграції та направлено до Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів для проведення експертизи на відповідність зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, у тому числі міжнародно-правовим, та праву Європейського Союзу (acquis ЄС).

Проект акта буде направлено до НАЗК для визначення необхідності проведення антикорупційної експертизи.

8. Прогноз результатів

Реалізація норм, передбачених проектом акта дасть можливість створення дієвого механізму видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії в Україні з подальшою синхронізацією із європейськими реєстрами гарантій походження електричної енергії, що сприятиме євроінтеграційним процесам України.

Реалізація проекту акта матиме вплив на інтереси заінтересованих сторін.

Заінтересована сторона	Вплив реалізації акта на заінтересовану сторону	Пояснення очікуваного впливу
Оператор системи передачі	Позитивний	Зменшення витрат на виконання спеціальних обов'язків із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії за рахунок тарифу на передачу.
Гарантований покупець	Позитивний	Отримання додаткових доходів для виконання спеціальних обов'язків із купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом.
Суб'єкти господарювання, що планують виробляти електричну енергію з	Позитивний	Можливість реалізації нових об'єктів відновлюваної енергетики на ринкових засадах без отримання державної підтримки.

альтернативних джерел енергії		
Споживачі електричної енергії	Позитивний	Можливість купівлі саме «зеленої» електроенергії та підтвердження її походження.

Міністр енергетики України

Герман ГАЛУЩЕНКО

« ____ » _____ 2022 р.